

Príznaky gastrointestinálnych ochorení

V nasledujúcej kapitole sa dozviete o najčastejších príznakoch gastrointestinálnych ochorení. Etiológii a patofyziológii jednotlivých príznakov sa podrobne venujeme v nasledujúcich kurzoch.

Rozpoznanie príznakov gastrointestinálnych ochorení patrí k základným znalostiam každého zdravotníka. Spolu s výsledkami fyzikálneho vyšetrenia vás môžu posunúť o krok bližšie k správne stanovenej diagnóze. Okrem teoretických vedomostí o príznakoch a ochoreniach, ktoré môžu indikovať, je potrebné empaticky počúvať ťažkosti pacienta, pretože môžu odhaliť príznaky, ktoré nám pacient sám nepovie.

Bolesť brucha

Bolesť brucha je jedným z najčastejších a najvýznamnejších príznakov ochorení GIT. Je definovaná ako bolesť rôzneho charakteru lokalizovaná v oblasti brucha.

Rozlišujeme:

	Viscerálna bolesť	Somatická bolesť
Pôvod	orgány brušnej dutiny	pobrušnica, podkožné tkanivo, svaly
Charakter	koliky	ostré, trvalé
Lokalizácia	nemá presnú lokalizáciu, pacient udáva bolesť celého brucha alebo časti brucha.	presne lokalizované
Úľava	tlak na brucho	v kľude
Kontrakcia brušných svalov (defense musculaire)	Nie je prítomný	Je prítomný

Brušný diskomfort - nepríjemný pocit v bruchu, ktorý nedosahuje intenzitu bolesti

Ťažkosti s prehĺtaním – dysfágia

Bolestivé prehĺtanie - odynofágia

- Horná dysfágia (orofaryngeálna) - často sprevádzaná ťažkosťami s prehĺtaním, nazofaryngeálnou regurgitáciou a pocitom zvyškov v hltane
- Dolná dysfágia (pažeráková) - pacienti uvádzajú pocit tlaku a zvierania za hrudnou kosťou - v jej dolnej časti POZOR takáto bolesť môže vzniknúť aj pri infarkte myokardu Ťažkosti s prehĺtaním sprevádzajú rôzne ochorenia. Najčastejšie sa vyskytujú u pacientov s refluxnou chorobou pažeráka, nervovosvalovým ochorením a u pacientov po mozgovej príhode. Ťažkosti s prehĺtaním sa prejavujú ako

Odynofágia: Bolesť pri prehĺtaní lokalizovaná za hrudnou kosťou, charakter bolesti môže byť od tupej retrosternálnej bolesti až po ostrú, bodavú bolesť s vyžarovaním do chrbta.

Globus: Pocit cudzieho telesa v hrdle bez preukázanej príčiny.

Nevoľnosť a vracanie

Nauzea: Intenzívny nepríjemný pocit nevoľnosti, pocit na zvracanie, niekedy s následným vracaním.

Zvracanie: Namáhavé reflexné vypudzovanie žalúdočného obsahu ústami, po ktorom zvyčajne nasleduje nevoľnosť.

Nevoľnosť a vracanie sprevádzajú viaceré ochorenia (gastroenteritídu, infekcie močových ciest, zápal slepého čreva, refluxnú chorobu pažeráka a iné). Rozlišujeme **akútnu** a **chronickú** nevoľnosť a vracanie. Medzi komplikácie vracania patrí dehydratácia, rozvrat vnútorného prostredia a krvácanie v dôsledku násilného vracania (Malloryho-Weisssov syndróm).

Poruchy frekvencie vyprázdňovania stolice

Normálna frekvencia stolice je veľmi individuálna. Medzi poruchy rytmu stolice patrí hnačka a zápcha.

Hnačka:

Časté vyprázdňovanie riedkej stolice, viac ako 3-krát denne a viac ako 250 g stolice za deň. Môže byť sprevádzaná rôznymi príznakmi (bolesť brucha, nadúvanie, nechutenstvo, vracanie atď.).

Podľa dĺžky priebehu sa hnačka rozlišuje na **akútnu** (salmonelóza, šigelóza, kampylobakteriόza) a **chronickú** (Crohnova choroba, ulcerózna kolitída), podľa vyvolávajúcej príčiny na **infekčnú** a **neinfekčnú** a podľa patofyziológie na **osmotickú** hnačku, **sekrečnú** hnačku, **so štrukturálnym poškodením črevnej steny, zo zvýšenej motility, s poruchou filtrácie**.

Zápcha:

Ťažkosti s vyprázdňovaním tuhej stolice alebo menej ako 3 stolice za týždeň. Zápcha vzniká v dôsledku nedostatočného príjmu potravy a tekutín, inhibície kontrakcie črevného svalstva alebo obštrukcie črevného priechodu. Pri zápche sa môže vyskytnúť pocit plnosti v bruchu a nechutenstvo. Zápcha sa delí podľa dĺžky trvania na **akútnu** a **chronickú** a podľa príčiny na **vrodenú** a **získanú**.

Pocit neúplného vyprázdnenia po defekácii, niekedy opisovaný ako mučivé nutkanie na defekáciu, často sprevádzaný bolesťou brucha a kŕčmi sa nazýva **tenezma**.

Chuť do jedla a úbytok hmotnosti

Nechutenstvo a chudnutie zvyčajne klasifikujeme ako nešpecifické príznaky; v prípade závažného, dlhotrvajúceho alebo neočakávaného priebehu by sme mali mať podozrenie na závažné ochorenie.

Anorexia je nechutenstvo alebo strata chuti do jedla. Strata chuti do jedla je zvyčajne spôsobená psychickým, endokrinným, chronickým alebo zhubným ochorením.

Príznaky prítomnosti plynu v GIT

Plyn v GIT pochádza z prehltnutého a vdýchnutého vzduchu, z chemických procesov počas trávenia, z krvných plynov vylučovaných črevnou stenou, zo zvýšenej produkcie plynu z vlákniny a z iných procesov. Narušenie týchto procesov vedie k nasledujúcim príznakom:

Odchod črevných plynov cez konečník.

Subjektívny pocit zvýšeného množstva plynu v črevách.

Organie, „prelievanie“ v bruchu, ktoré vzniká pohybom tekutého obsahu v plynom naplnenom črevnom lúmene.

Náhle, prudké vypudenie plynov zo žalúdka alebo pažeráka cez ústa.

Príznaky krvácania z GIT

Príznaky krvácania z GIT závisia od miesta krvácania, príčiny a množstva straty krvi. Krvácanie do hornej časti GIT (tráviaci trakt nad ligamentum treitzii) sa prejavuje **hematemézou** alebo **melénou**. Krvácanie do dolnej časti GIT (pod ligamentum treitzii) sa prejavuje **enterorágiou**. Krvácanie môže byť **akútne**, ktoré si vyžaduje rýchly zásah, a **chronické**, dlhotrvajúce a skryté, ktoré sa prejavuje anémiou a jej príznakmi (bledosť, dyspnoe, synkopa, palpitácie, tachypnoe).

Hemateméza: Zvracanie krvi alebo krvi vo zvratkoch.

Melena: Odchod "dechtovej" čiernej otrávenej nepríjemne zapáchajúcej stolice, čierne sfarbenie je spôsobené rozkladom hematínu a hemochrómov baktériami.

Enterorágia: Výtok červenej krvi alebo bordovej zrazeniny z konečníka.

Príznaky ochorenia pečene a žlčových ciest

Medzi najčastejšie príznaky ochorenia pečene a žlčových ciest patrí **ikterus**, **pruritus**, **ascites** a **hepatomegália**. Medzi ďalšie prejavy patrí únava, bolesť v pravej dolnej časti chrbta, horúčka, zmena farby moču a stolice, tvorba hematómov a edémov.

Ikterus: Žltkasté sfarbenie tkanív, najmä kože a skléry, spôsobené ukladaním bilirubínu pri zvýšenej hladine bilirubínu v sére. K zvýšeniu dochádza pri nerovnováhe medzi produkciou a vylučovaním bilirubínu. Ikterus sa klasifikuje podľa príčiny ako prehepatálny, hepatálny a posthepatálny.

Pruritus: Nepríjemný pocit svrbenia kože. Cholestáza spôsobuje intenzívne svrbenie, ktoré sa zhoršuje v noci a postihuje najmä ruky, nohy a miesta vystavené tlaku.

Ascites: prítomnosť voľnej tekutiny v brušnej dutine. Najčastejšie vzniká v dôsledku cirhózy pečene, nádorov pečene, pobrušnice, vaječníkov a pri kongestívnom zlyhaní srdca. Dochádza k zväčšeniu objemu brucha a pacienti udávajú nepríjemné pocity v bruchu, pocity plnosti, tlaku, plynatosť a nadúvanie. Môže prebiehať niekoľko týždňov skrytým spôsobom a diagnostikuje sa až pri príznakoch pupočníkovej hernie, dyspnoe alebo opuchu dolných končatín alebo mieška.

Hepatomegália: Zväčšenie pečene pri rôznych chorobných procesoch. Najčastejšími príčinami sú steatóza pečene, pravostranné srdcové zlyhanie, extrahepatálna cholestáza.